

Todistajansuojelu ja todistajan rooli rikosprosessissa

Emeliina Tähtinen

Tekijä Emeliina Tähtinen	
Koulutusohjelma Johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelma	
Opinnäytetyön otsikko Todistajansuojelu ja todistajan rooli rikosprosessissa	Sivu- ja liitesivumäärä 27
<p>Todistajan rooli rikosprosessissa on erittäin tärkeä. Oikea todistaja voi johtaa epäillyn oikeudenmukaiseen rankaisemiseen, kun taas puutteellinen tai virheellinen todistelu voi aiheuttaa jopa sen että epäilty selviää virheellisesti täysin ilman rangaistusta. Rikosprosessi alkaa rikoksen jälkeen tehdystä rikosilmoituksesta ja päättyy oikeuden tuomioon ja mahdollisen rangaistuksen täytäntöönpanoon. Todistajan osa on tärkeä usein jo esitutkinnassa mutta erityisesti itse oikeudenkäynnin aikana.</p> <p>Todistamaan voidaan kutsua lähes kuka tahansa muutamia poikkeuksia, kuten esimerkiksi asianomaisen lähisukulaisia, lukuun ottamatta. Todistaminen on myös jokaisen velvollisuus eikä todistaja saa valehdella tai pimitää joitain asioita. Oikeusvaltioperiaatteen mukaisesti onkin tärkeää, että valtio pystyy äärimmäisissä tapauksissa suojelemaan todistajan henkeä ja terveyttä. Todistajansuojelua tarvitaan pääasiassa selvittäessä rikoksia joihin liittyy järjestäytyneitä rikollisuutta, ja useimmiten todistaja saattaa tässä tapauksessa olla jengin jäsen joka haluaa pyrkiä eroon rikollisesta elämäntavasta. Järjestäytynyt rikollisuus on Suomessakin lisääntynyt viimeisten kymmenen vuoden aikana.</p> <p>Suomessa laki todistajansuojeluohjelmasta tuli voimaan 1.3.2015 ja se tarjoaa viranomaisille entistä parempia keinoja todistajien turvallisuudesta huolehtimiseen. Todistajansuojelun tarve Suomessa on eriäviä mielipiteitä herättävä aihe. Toisten mielestä näin laajamittaiselle todistajansuojelulle ei ole tarvetta, mutta asiantuntijoiden mukaan todistajansuojeluohjelma on tullut jo tarpeeseen ensimmäisen puolen vuoden aikana lain voimaantulon jälkeen.</p> <p>Lähes jokaisessa Euroopan maassa on jo olemassa todistajansuojeluun liittyvää lainsäädäntöä tai ainakin käytäntö suojelun toteuttamisesta. Yhdysvaltain Federal Witness Protection Program eli WITSEC-ohjelma on yksi maailman vanhimpia todistajansuojeluohjelmia, jonka elementtejä löytyykin myös monien muiden maiden todistajansuojelusta. Käytännöt eri maiden välillä ovat loppupeleissä melko samankaltaisia.</p> <p>Aloitin aiheeseen perehtymisen keväällä 2015 etsimällä erilaista lähdemateriaalia rikosprosessiin, todistamiseen ja todistajansuojeluun liittyen. Työn tiedot perustuvat erilaisiin huolella valittuihin kirjallisiin lähteisiin ja sisällytin mukaan myös omia mietteitäni asiasta. Työ valmistui marraskuussa 2015.</p>	
Asiasanat todistajansuojelu, todistajat, rikosprosessi	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tausta.....	1
1.2	Rajaus ja tavoitteet	1
1.3	Aineisto ja menetelmät.....	2
1.4	Työn rakenne.....	2
2	Rikosprosessi.....	3
2.1	Rikosprosessin kulku	3
2.1.1	Rikosilmoitus.....	3
2.1.2	Esitutkinta	4
2.1.3	Syyteharkinta	4
2.1.4	Oikeudenkäynti	5
2.1.5	Rangaistuksen täytäntöönpano	6
2.2	Riksvastuu	7
2.3	Tilastotietoa Suomessa tehdyistä rikoksista	7
3	Todistaminen	9
3.1	Todistaja	9
3.2	Vaihtoehtoja todistajansuojeluohjelmalle.....	10
3.2.1	Aiemmin käytettävissä olleet keinot.....	10
3.2.2	Anonyymi todistelu	11
3.3	Todistajansuojelu	12
3.4	Todistajansuojelun tarve	12
3.5	Laki todistajansuojeluohjelmasta.....	13
3.6	Edellytykset ohjelman aloittamista varten.....	14
3.7	Uudet keinot todistajan suojelemiseen	14
3.8	Todistajansuojeluohjelman edut.....	15
3.9	Todistajansuojeluohjelman mahdolliset haitat	16
4	Vertailu.....	18
4.1	Yhdysvallat	18
4.1.1	Ohjelmaan pääsy	18
4.1.2	Keinot todistajien suojelemiseen	19
4.2	Ruotsi	19
4.3	Erot eri maiden välillä.....	20
5	Yhteenveto.....	22
5.1	Todistajansuojeluohjelman tarpeellisuus.....	22
5.2	Oma oppiminen.....	22
	Lähteet	24

1 Johdanto

Perehdyn opinnäytetyössäni todistajansuojeluun Suomessa. Kuvailen myös miten todistajansuojelua toteutetaan ulkomailla ja vertailen jonkin verran eri toteutustapoja toisiinsa. Suomi on tähän mennessä ollut niitä harvoja Euroopan Unionin maita joissa todistajansuojeluohjelmaa ei vielä ole ollut käytössä. Vaikka Suomessa ei ole tähän mennessä ollut varsinaista todistajansuojeluohjelmaa eikä siihen liittyvää lainsäädäntöä, on todistajia pystytty suojelemaan tarpeen niin vaatiessa yksittäisillä toimenpiteillä keskusrikospoliisin toimesta. (Juntunen 2015)

1.1 Tausta

Todistaja on oleellinen osa rikoksen tai riidan selvittelyä. Riittävien todisteiden puuttuminen voi aiheuttaa jopa sen, että rikoksen tehnyt henkilö todetaan syyttömäksi koska tämän syyllisyyttä ei pystytä oikeudessa todistamaan. Oikeuteen kutsuttu todistaja on myös velvollinen kertomaan kaikki oleelliset tietonsa asiasta, ja valtion tulee pystyä suojelemaan vakavan uhan alle joutuvaa todistajaa tämän auttaessa tapauksen selvittämisessä.

Todistajansuojelu on hyvin ajankohtainen aihe tänä vuonna voimaan tulleen uuden lain vuoksi. Hallitus teki esityksen eduskunnalle laiksi todistajansuojeluohjelmasta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 23. toukokuuta 2014, ja asian eduskuntakäsittely saatiin päätökseen alkuvuodesta 2015. Laki todistajansuojeluohjelmasta (6.2.2015/88) tuli lopulta voimaan 1. maaliskuuta 2015. (Eduskunta)

1.2 Rajaus ja tavoitteet

Opinnäytetyöni päätavoite on selvittää mitä todistajansuojelulla tarkoitetaan ja millaisissa tilanteissa sitä tarvitaan ja mikä on todistajansuojelun nykytilanne Suomessa. Vertaan tämänhetkistä tilannetta myös tilanteeseen ennen lakia todistajansuojeluohjelmasta sekä hieman kansainväliseen tilanteeseen. Aluksi selvitän myös miten suomalainen rikosprosessi etenee ja mikä on todistajan paikka tässä prosessissa. Lisäksi selvitän ketä voidaan kuulla todistajana ja mitkä ovat todistajan velvollisuuksia .

Todistajia käytetään rikosasioiden selvittämisen lisäksi myös riita-asioita selvittäessä, mutta olen tässä opinnäytetyössäni keskittynyt todistajan rooliin rikosprosessissa. Riita-asioita käsitellessä todistaja ei usein joudu samanlaiseen vaaraan kuin rikosasioita käsitellessä. On arveltu, että todistajansuojeluohjelma tulee tarpeeseen erityisesti järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyviä tapauksia selvittäessä.

1.3 Aineisto ja menetelmät

Työtä aloittaessani lähdin etsimään erilaisia lähteitä rikos- ja prosessioikeuteen, todistamiseen ja todistajansuojeluun liittyen. Luin näitä lähteitä, valitsin niistä työni kannalta olennaisimmat ja lähdin tulkitsemaan niitä tarkemmin. Työni ehdottomasti keskeisimpiä lähteitä ovat hallituksen esitys eduskunnalle laiksi todistajansuojeluohjelmasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 65/2014) sekä laki todistajansuojeluohjelmasta. Näiden lisäksi hyödynsin lähdekriittisyyttä käyttäen esimerkiksi muutamaa rikos- ja prosessioikeuden teosta, erilaisia artikkeleita, lakeja sekä esimerkiksi oikeusministeriön internet-sivuja.

1.4 Työn rakenne

Luvussa 2 kerron suomalaisen rikosprosessin kulusta. Kuvailen rikosprosessin eri vaiheita rikosilmoituksen tekemisestä oikeuden tuomioon ja mahdollisen rangaistuksen täytäntöönpanoon asti, ja kerron lisäksi suomalaisen rikosvastuun pääperiaatteista. Käsittelem myös tilastoja vuosilta 2013 ja 2014 liittyen rikosprosessiin ja rikollisuuteen Suomessa.

Luvussa 3 keskityn todistamiseen. Tässä luvussa käsitellään esimerkiksi sitä, ketä voidaan kuulla todistajana ja mitkä ovat todistajan tärkeimpiä velvollisuuksia. Luvussa esitellään myös lakia todistajansuojeluohjelmasta, vaihtoehtoja todistajansuojeluohjelmalle sekä arvioidaan todistajansuojelun mahdollisia hyötyjä ja haittoja.

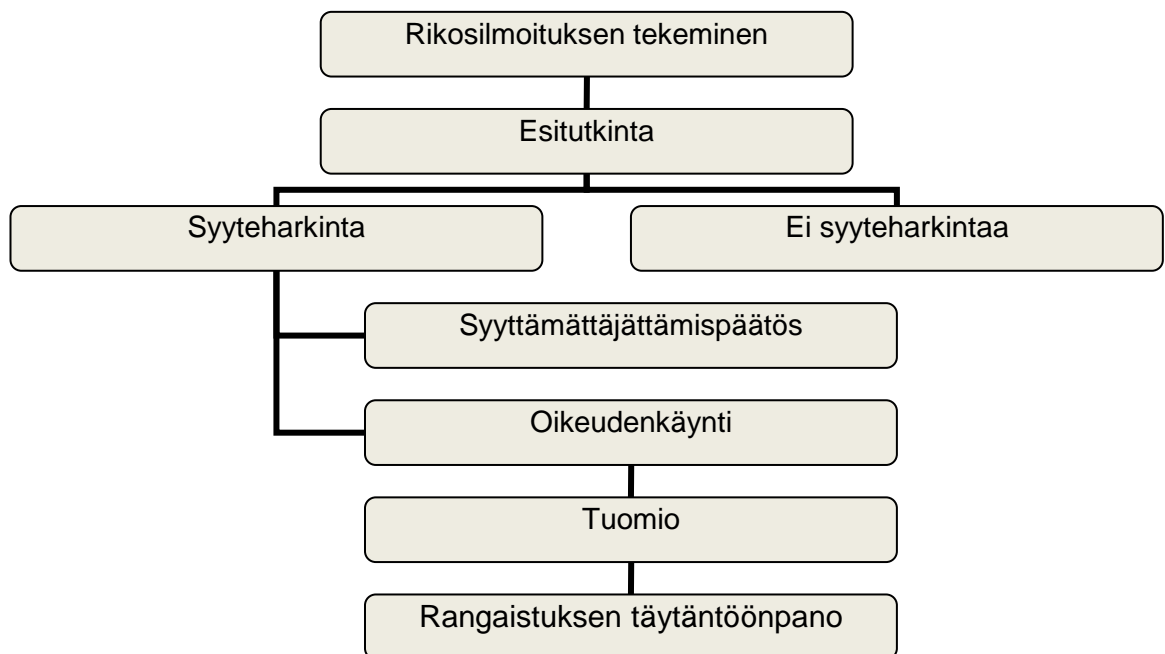
Luvussa 4 keskityn todistajansuojelun kansainväliseen tilanteeseen. Olen selvittänyt erityisesti miten todistajansuojelu toimii Yhdysvalloissa ja Ruotsissa, sekä vertaan Suomen tilannetta hieman muihin maihin. Luvussa 5 on lopuksi yhteenveto työn keskeisistä huomioista.

2 Rikosprosessi

Rikosprosessi on lailla säännelty menettely, jossa selvitetään tapahtuneeksi väitettyä rikosta ja vastaajalle vaaditaan tästä teosta rangaistusta. Rikosprosessi ei siis tarkoita pelkkää oikeudenkäyntiä, vaan siihen kuuluvat myös tätä edeltävät vaiheet ja mahdollisesti seuraavat vaiheet. (Frände ym. 2012)

2.1 Rikosprosessin kulku

Rikosprosessin neljä päävaihetta ovat esitutkinta, syyteharkinta, oikeudenkäynti sekä rangaistuksen täytäntöönpano (Jokela 2008, 5). Seuraavassa kaaviossa (kuvio 1) on esitelty rikosprosessin keskeisimmät vaiheet, joista kerrotaan lisää tulevissa kappaleissa.

Kuvio 1. Rikosprosessin vaiheet.

2.1.1 Rikosilmoitus

Rikosprosessi käynnistyy rikosilmoituksella, jonka voi tehdä käymällä millä tahansa poliisiasemalla, soittamalla poliisiasemalle tai vaihtoehtoisesti laittamalla sähköpostia tai tekemällä sähköisen ilmoituksen internetissä. Poliisin ohjeistuksen mukaan sähköinen rikosilmoitus voidaan tehdä tapauksessa, joka ei vaadi poliisin välittömiä toimenpiteitä. Rikoksen tapahduttua uhrin on hyvä tehdä rikosilmoitus mahdollisimman nopeasti. Tällöin rikoksen yksityiskohdat ja esimerkiksi tekijän tuntomerkit ovat vielä tuoreessa muistissa ja tutkinta on poliisin kannalta helpompaa. Jos uhri on vahingoittunut esimerkiksi väkivaltari-

koksen yhteydessä, tulee hänen mennä myös mahdollisimman pian käymään lääkärissä. (Oikeusministeriö 2015a)

Rikosuhripäivystyksen ohjeiden mukaan rikosilmoitukseen tarvitaan mahdollisimman tarkat tiedot siitä, mitä on tapahtunut kuten myös siitä, ketkä ovat asianosaisia eli rikoksesta epäiltyjä ja rikoksen uhreja. Rikosilmoitusta varten tarvitaan esimerkiksi seuraavat tiedot:

- mitä on tapahtunut
- milloin rikos on tapahtunut ja missä
- tekijän tuntomerkit ja nimi, jos se on tiedossa
- mihin suuntaan tekijä pakeni ja miten
- ajoneuvon tuntomerkit jos tekijä liikkui ajoneuvolla
- tekijän mahdollinen vaarallisuus: aseistautuneisuus, uhkailu, päihtynyt tila ja niin edelleen.

2.1.2 Esitutkinta

Esitutkinta käynnistyy useimmiten heti, kun poliisille on tehty rikosilmoitus. Esitutkinta tulisi toimittaa pääsääntöisesti aina, kun on syytä epäillä rikoksen tapahtuneen. Esitutkinta voidaan jättää toimittamatta kuitenkin esimerkiksi silloin, kun rikoksesta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakko ja rikos on lisäksi ilmeisen vähäinen. Esitutkinnassa selvitetään mitä on tapahtunut, mitkä olivat teko-olosuhteet, ketkä ovat asianosaisia ja millaisia vaikutuksia rikoksesta on aiheutunut. (Jokela 2008, 147-150)

Esitutkintaa tehdessä poliisi kuulustelee asianomistajaa, epäiltyä ja mahdollisia todistajia. Myös syyttäjällä on oikeus olla läsnä kuulusteluissa. Esitutkinnan lopuksi poliisi tekee esitutkintapöytäkirjan, joka lähetetään syyttäjälle. Poliisi voi myös tehdä päätöksen esitutkinnan lopettamisesta, jos tulee ilmi, että mitään rikosta ei ole tapahtunut, mutta tällöin tapauksen tulee olla hyvin selvä. Sekä asianomistajalla että epäillyllä on oikeus saada maksuton kopio esitutkintapöytäkirjasta. (Jokela 2008, 158-168) Esitutkintalain (8015/2011) 4 luvun 2 § määrittää, että rikoksesta epäiltyä on esitutkinnan aikana kohdeltava syyttömänä. Tätä kutsutaan myös syyttömyysolettamaksi. Nykypäivän mediamyllytyksessä syyttömyysolettama saattaa unohtua kansalta, ja epäilty muuttuu helposti puhkielessä jo tässä vaiheessa syytetyksi.

2.1.3 Syyteharkinta

Syyttäjä päättää esitutkintapöytäkirjan perusteella nostetaanko syyte vai jätetäänkö se nostamatta. Syyteharkinnassa syyttäjä voi myös todeta, ettei asiaa ole selvitetty tarpeeksi

ja pyytää poliisilta lisätutkintaa. Rikoksesta riippuen se, kuinka laajasti asia tulee olla selvitettyä vaihtelee: esimerkiksi tapon, murhan, ryöstön ja taloudellisten rikosten tapauksissa selvitysvaatimus on hyvin korkea, kun taas pienempien rikosten kyseessä ollessa se on matalampi. (Frände ym. 2012)

Syytettä ei nosteta, jos esimerkiksi rikos on vähäinen tai siitä ei ole näyttöä. Syyte jätetään myös nostamatta, jos uhri ja rikoksen tekijä ovat tehneet jo sovinnon. Jos syyttäjä päätyy olemaan nostamatta syytettä, voi asianomistaja itse nostaa syytteen. Tämä vaatii kuitenkin sitä, että asianomistaja on esitutinnan aikana vaatinut tekijälle rangaistusta. (Oikeusministeriö 2015b) Syyte täytyy nostaa tietyssä ajassa rikoksen tekemisestä, sillä syyteoikeus vanhenee. Vanhentumisaika riippuu rikoksesta määrättävän enimmäisrangaistuksen pituudesta. Alla olevassa taulukossa (taulukko 1) on esitelty erilaisia syyteoikeuksien vanhentumisaikoja.

Taulukko 1. Syyteoikeuksien vanhentumisaikoja.

Rikoksesta säädetty kovin rangaistus	Vanhentumisaika
Sakko tai enintään vuosi vankeutta	Kaksi vuotta
Yli vuosi mutta enintään kaksi vuotta vankeutta	Viisi vuotta
Yli kaksi mutta enintään kahdeksan vuotta vankeutta	10 vuotta
Yli kahdeksan vuotta vankeutta	20 vuotta

Poikkeuksia taulukossa mainittuihin vanhentumisaikoihin ovat rikokset, joista kovin mahdollinen rangaistus on elinkautinen vankeus. Tällainen rikos on esimerkiksi murha, ja sen syyteoikeus ei vanhene koskaan. Lisäksi vakavimmissa lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa syyteoikeus vanhentuu aikaisintaan silloin, kun uhri täyttää 28 vuotta. Vanhentumisaika alkaa yleensä kulua rikoksen tekopäivästä ja päättyy silloin, kun haaste on annettu tiedoksi vastaajalle. Tämän ajan kuluessa tulee siis ehtiä suorittaa sekä esitutkinta että syyteharkinta. (Syyttäjälaitos 2013)

2.1.4 Oikeudenkäynti

Syyttäjän haastehakemuksen saavuttua käräjäoikeuden kansliaan alkavat tuomioistuimen valmistavat toimenpiteet. Haastehakemus tarkastetaan ja lopuksi syyttäjä antaa tuomioistuimen määräyksestä haasteen. Haaste annetaan tiedoksi vastaajalle hyvissä ajoin ennen oikeudenkäyntiä, jotta hänellä on aikaa valmistella puolustustaan. Vastaajan tulee myös vastata haasteeseen ennen oikeudenkäyntiä. Vastauksessa vastaaja ilmoittaa esimerkiksi kantansa, eli myöntääkö vai kiistääkö tämä syytteen, ja todisteet joihin aikoo vedota. Nämä auttavat tuomioistuinta ja syyttäjää valmistautumaan pääkäsittelyyn. (Jokela 2008,

294-302) Tarvittaessa voidaan järjestää vielä suullisen valmistelun istunto ennen asian siirtämistä pääkäsittelyyn, mutta tämä on rikosasioissa harvoin tarpeen (Jokela 2008, 305).

Jokelan (2008, 344-345) mukaan pääkäsittely voidaan jakaa neljään eri osaan. Käsittely alkaa alkukeskustelulla, johon sisältyy syyttäjän ja asianomistajan vaatimuksen ja vastaajan vastineen esittäminen. Alkukeskustelun jälkeen siirrytään asiaesittelyyn, jossa syyttäjä ja asianomistaja tarkemmin perustelevat kantaansa ja vastaaja voi vastata tähän. Seuraava vaihe on todistelun vastaanotto, jonka jälkeen asianosaiset esittävät vielä loppulausumansa. Loppukeskustelun päätteeksi asianosaiset jättävät asian päätettäväksi (Jokela 2008, 358-359).

Viimeiseksi tuomioistuimen jäsenet jäävät muilta suljettuun päätösneuvotteluun päättämään syyllisyydestä ja seuraamuksista. Päätöksen valmistuttua asianosaiset kutsutaan takaisin kuulemaan tuomio. Päätösneuvottelu pidetään yleensä välittömästi pääkäsittelyn jälkeen tai viimeistään seuraavana arkipäivänä. Laajassa tai vaikeassa asiassa tuomio voidaan myös antaa myöhemmin kansliassa, ja tällöin se tulee antaa 14 päivän kuluessa pääkäsittelyn päättymisestä. (Jokela 2008, 634-635) Jos jokin asianosainen haluaa hakea tuomioon muutosta, tulee tyytymättömyydestä ilmoittaa viimeistään seitsemäntenä päivänä ratkaistun antamisesta tai julistamisesta (Jokela 2008, 653).

2.1.5 Rangaistuksen täytäntöönpano

Yleisiä määrättäviä rangaistuksia ovat rikesakko, sakko, ehdollinen vankeus, yhdyskuntapalvelu ja ehdoton vankeus (Frände ym. 2012). Rangaistus pannaan täytäntöön heti, kun tuomio on lainvoimainen. Jos vankeusrangaistukseen tuomittu on ollut jo käsittelyn aikana vangittuna asian takia, alkaa rangaistuksen suorittaminen heti tuomion antopäivästä. (Rikosseuraamuslaitos 2015) Vankeuslain (767/2005) 2 luvun 1 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksen tulee määrätä tuomitulle vankila, johon tämän tulee ilmoittautua ja määrätä tälle myös ilmoittautumisajankohta. 2 luvun 3 ja 4 §:ssä on säädetty, että rangaistuksen täytäntöönpanoa voidaan viivästyttää esimerkiksi tuomitun terveydentilan tai tämän lähiomaisille menetyksien vuoksi. Esimerkiksi raskaana olevan naisen vankeusrangaistusta voidaan siirtää siihen saakka, kun tämä on toipunut synnytyksestä.

Vuonna 2013 valtaosa tuomituille määrättyistä rangaistuksista (59,7 %) oli sakkorangaistuksia. Ehdoton vankeusrangaistus määrättiin 9,4 prosentille ja ehdollinen vankeusrangaistus 23,9 prosentille tuomituista. Yhdyskuntapalveluun tuomittiin 3,7 % kaikista tuomituista. (Helsingin yliopisto 2015a, 55)

2.2 Rikosvastuu

Yksi rikoslain (39/1889) keskeisimmistä asioista on rikosoikeudellinen vastuu, eli kuka voidaan tuomita vastuuseen rikoksesta ja millä perusteilla. Rikoslain 3 luvun 1 §:n mukaan rikokseen syylliseksi saadaan katsoa vain sellaisen teon perusteella, joka on tekohetkellä säädetty laissa rangaistavaksi. Myös seuraamuksen tulee perustua lakiin. 2 §:n mukaan rikokseen sovelletaan sitä lakia, joka oli voimassa rikoksen tekohetkellä. Kuitenkin jos tuomitsemisen aikana voimassa on eri laki kuin rikoksen tekohetkellä, sovelletaan tätä uudempaa lakia jos se johtaa lievempään lopputulokseen.

Rikoslain 3 luvun 4 §:n mukaan rangaistuvastuun edellytyksenä on, että tekijä on teon hetkellä ollut vähintään 15-vuotias ja on syyntakeinen. Jos rikoksen tekijä on siis rikoksen tekohetkellä ollut alle 15-vuotias, ei tätä voida ollenkaan tuomita rangaistukseen. Rikoksesta ei voida myöskään tuomita syyntakeetonta henkilöä. Syyntakeettomuus tarkoittaa sitä, ettei tekijä rikoksen tekohetkellä pysty mielisairauden, syvän vajaamielisyyden tai vakavan mielenterveyden tai tajunnan häiriön vuoksi ymmärtämään tekonsa luonnetta tai sen oikeudenvastaisuutta tai hänen kykynsä säädellä käyttäytymistään on jostain edellä mainitusta syystä ratkaisevasti heikentynyt.

Rangaistusvastuun edellytyksenä on myös aina tahallisuus tai tuottamus. Rikoslain 3 luvun 6 §:n mukaan teko on ollut tahallinen, jos tekijä "on tarkoittanut aiheuttaa seurauksen taikka pitänyt seurauksen aiheutumista varmana tai varsin todennäköisenä". Seuraus on tahallaan aiheutettu myös, "jos tekijä on pitänyt sitä tarkoittamaansa seuraukseen varmasti liittyvänä". Tuottamus on määritelty lain 7 §:ssä seuraavasti: "tekijän menettely on huolimattonta, jos hän rikkoo olosuhteiden edellyttämää ja häneltä vaadittavaa huolellisuusvelvollisuutta, vaikka hän olisi kyennyt sitä noudattamaan".

2.3 Tilastotietoa Suomessa tehdyistä rikoksista

Viimeisimmät tilastotiedot Suomessa tehtyjen rikosten määrästä ovat vuodelta 2014. Tällöin poliisiin, Tullin ja rajavartiolaitoksen tietoon tuli yhteensä 507 000 rikoslakia ja muita lakeja ja asetuksia vastaan tehtyä rikosta. Tämän lisäksi viranomaisten tietoon tuli 332 000 liikenne rikkomusta. Kaikista tehdyistä rikoksista 48 % oli omaisuusrikoksia. Toiseksi suurin ryhmä oli rattijuopumukset ja muut liikenne rikokset, joiden osuus oli yhteensä noin 26,5 % kaikista rikoksista. Henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten osuus oli noin 7 %, tarkoittaen pahoinpitelyjä, murhia, tappoja ja surmia. Vuoteen 2013 verrattuna rikosten kokonaismäärä laski noin 1,9 prosentilla omaisuusrikosten määrän pysyessä ennallaan ja

muiden rikosten määrän pääasiassa laskiessa. Poikkeus tähän olivat henkirikokset, joiden määrä oli kuusi tapaista enemmän kuin vuonna 2013. (Helsingin yliopisto 2015b, 7-8)

Viimeisimmät tiedot rikosten käsittelystä rikosprosessissa ovat vuodelta 2013. Tällöin rekisteröityjen rikosten määrä oli 869 402, ja näistä valtaosa eli 619 334 (noin 71 %) saatiin selvitettyä saman kalenterivuoden aikana. Syyttäjälle rikoksia ilmoitettiin 591 364 kappaletta, ja rangaistusmääräyksiä syyttäjä antoi lopulta 179 184 kappaletta. Oikeudenkäynnissä asti syytettynä oli 61 303 epäiltyä, mutta kaikkiaan oikeudenkäynnissä luettiin syyksi 119 448 rikosta. Vain noin viidessä prosentissa tapauksista (3 335 kappaletta) syyte hylättiin. Näitä lukuja verratessa tulee kuitenkin ottaa huomioon se, että esimerkiksi rikosten määrään on laskettu kaikki tietoon tulleet rikokset, kun taas esimerkiksi yhteen syyttäjän päätökseen voi sisältyä useampi rikos. (Helsingin yliopisto 2015a, 8-9) Jo tämä vaikuttaa siihen, että syyttäjän antamien rangaistusmääräyksien määrä on huomattavasti ilmoitettujen rikosten määrää pienempi.

Rikosprosessi on usein kestoaltaan melko pitkä. Viimeisimmät tilastotiedot tästäkin asiasta ovat vuodelta 2013, jolloin rikoksen tekopäivästä käräjäoikeuden tuomioon asti kesti keskimäärin hieman yli 10 kuukautta. Tästä ajasta noin kolmasosa kuluu rikoksen ilmituloon ja esitutkintaan, joka vie keskimäärin noin kolme ja puoli kuukautta. Syyteharkinta vie usein hieman yli kaksi kuukautta ja oikeudenkäyntiprosessi käräjäoikeudessa noin neljä ja puoli kuukautta. Viimeisten kymmenen vuoden aikana käsittelyajat ovat hieman pidentyneet jatkuvasti. Esimerkiksi vuonna 2002 rikosprosessin keskimääräinen kesto oli vielä hieman alle kahdeksan kuukautta. Käsittelyaika riippuu myös jonkin verran rikoksen tyyppistä, sillä esimerkiksi törkeiden talousrikosten ja seksuaalirikosten käsittelyajat ovat monesti keskimääräistä pidempiä. Törkeää veropetosta saatetaan selvittää neljäkin vuotta ennen kuin käräjäoikeuden tuomio on selvillä. (Helsingin yliopisto 2015a, 50) Rikosprosessi ei saisi olla kestoaltaan myöskään liian pitkä, sillä pääsääntöisesti yli neljä vuotta kestäneet prosessit johtavat monesti ihmisoikeusloukkaukseen. Ihmisoikeusloukkausta ei kuitenkaan tapahdu, jos käsittely kestää noin vuoden kutakin prosessin vaihetta kohden. (Helsingin yliopisto 2015a, 53)

3 Todistaminen

Todistaminen on jokaisen velvollisuus ja myös erittäin olennaista koko rikosprosessille. Oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 17 luvun 63 §:ssä määritellään, että jos todistamaan kutsuttu henkilö jättää saapumatta oikeudenkäyntiin voidaan hänelle määrätä uhkasakko tai vaihtoehtoisesti tuomioistuin voi määrätä, että todistaja noudetaan välittömästi paikalle. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 § määrittelee, että jos henkilö esimerkiksi kieltäytyy vannomasta todistajanvalaa tai sitä vastaavaa vakuutusta tai kieltäytyy vastaamasta hänelle esitettyyn kysymykseen voidaan hänelle määrätä uhkasakko tai enintään kuuden kuukauden pituinen vankeusrangaistus niin kauan, kuin hän kieltäytyy todistamasta.

3.1 Todistaja

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 18 §:n mukaan Suomessa lähes jokaista muuta paitsi jutun asianosaista henkilöä voidaan kuulustella todistajana. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 ja 21 §:ssä määritellään, että jokainen on velvollinen todistamaan, ellei ole:

- nykyään tai ole aiemmin ollut kihloissa tai avioliitossa jommankumman asianosaisen kanssa
- asianosaisen sukulainen edellisessä tai seuraavassa polvessa tai naimisissa tällaisen asianosaisen sukulaisen kanssa
- asianosaisen sisarus, sisaruksen aviopuoliso, lapsi tai ottolapsi.

Esimerkiksi asianosaisen sisarus saa halutessaan todistaa, mutta häntä ei voida velvoittaa siihen. Alle 15-vuotiaan tai henkilön jonka henkinen toiminta on häiriintynyt kyseessä ollessa tuomioistuin harkitsee, onko tätä soveliasta kuulla todistajana.

Todistajalla on myös velvollisuus pysyä totuudessa. Rikoslain 15 luvun 1 §:n mukaan jos todistaja "antaa väärän tiedon asiassa tai ilman laillista syytä salaa siihen kuuluvan seikan", tämä tuomitaan perättömästi lausumasta tuomioistuimessa enintään kolmen vuoden vankeuteen. Jos perättömän lausuman takia esimerkiksi aiheutetaan vakava vaara siitä, että syytön tuomitaan vankeuteen tai joku tuomitaan huomattavasti ankarampaan seuraukseen kuin hänet muuten tuomittaisiin, totuudenvastaisuus tai salaaminen koskee erittäin merkityksellistä seikkaa tai rikos tehdään hyvin suunnitelmallisesti ja rikos on lisäksi kokonaisuutena arvostellen törkeä, tuomitaan henkilö törkeästä perättömästä lausumasta vähintään neljän kuukauden ja enintään kuuden vuoden vankeuteen. Lievämuutoisin perätön lausuma on tuottamuksellinen perätön lausuma, joka tarkoittaa sitä että todistaja huolimattomuudestaan antaa väärän tiedon tai salaa jonkin seikan. Tästä voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Todistajien turvallisuuden varmistaminen äärimmäisissä tilanteissa on tärkeää, etteivät jotkin seikat jää pimentoon todistajan pelon vuoksi. Moni tapaus saattaa jopa jäädä kokonaan tulematta ilmi sen vuoksi, ettei esimerkiksi rikollisjengiin kuuluva uskalla tuoda asiaa esiin koska pelkää kostotoimenpiteitä liikaa (HE 65/2014).

3.2 Vaihtoehtoja todistajansuojeluohjelmalle

Todistajansuojeluohjelma ei ole ainoa vaihtoehto todistajan turvallisuudesta huolehtimiseen. Jo ennen lain todistajan suojeluohjelmasta voimaantuloa poliisi on kyennyt suojelemaan todistajia erinäisillä keinoilla, joita kerrotaan seuraavassa kappaleessa. Lisäksi toinen vaihtoehto suojelulle on anonyymi todistaminen, joka mahdollistetaan Suomessa vuonna 2016.

3.2.1 Aiemmin käytettävissä olleet keinot

Hallituksen esityksen (HE 65/2014) mukaan aiempia mahdollisia todistajien suojelukeinoja ovat olleet esimerkiksi

- todistajan yhteystietojen salaaminen
- lähestymiskielto
- todistajan etu- ja sukunimen muuttaminen
- todistajan henkilötunnuksen muuttaminen
- todistajan uhkailun kriminalisointi kaikissa rikosprosessin vaiheissa
- tietojen luovuttamiskiellot
- uhkaavan henkilön paikalta poistaminen oikeudenkäynnissä
- uhatun vartiointi.

Nämä keinot ovat kuitenkin olleet etenkin pitkäaikaisessa henkilön suojelemisessa varsin rajallisia. Esimerkiksi henkilötunnusta muuttaessa rekistereihin jää silti tieto vanhasta henkilötunnuksesta, ja myös muut rekisterissä olleet tiedot siirtyvät uudelle henkilötunnukselle. Vakavissa tilanteissa, joihin liittyy jokin rikollisjärjestö uhka on usein jatkuva, uhkaa ylläpitävää taho ei voida yksilöidä tiettyyn henkilöön ja uhkaajan ei voida perustellusti olettaa piittaavan laissa säädetyistä seuraamuksista, ja tällöin todistajan suojeluntarve on todellista. Tällaisessa tilanteessa uhkaaja on usein myös tietoinen uhatun henkilöllisyydestä ja tämän asuinpaikasta. (HE 65/2014) Tällöin esimerkiksi pelkkä lähestymiskielto ja nimen ja henkilötunnuksen muuttaminen eivät mitään todennäköisimmin ole riittäviä keinoja. Tämänkaltaisessa tilanteessa pitkäjänteisestä todistajansuojeluohjelmasta ja parempaa turvaa antavista keinoista on todellista hyötyä.

3.2.2 Anonyymi todistelu

Tuomioistuin voi vuodesta 2016 lähtien myöntää todistajalle myös mahdollisuuden pysytellä anonyyminä, mutta vain jos käsiteltävä rikos on ollut hyvin vakava. Rikoksesta säädetyn enimmäisrangaistuksen tulee olla vähintään kahdeksan vuotta vankeutta ja henkilöllisyyden salaamisen olla välttämätöntä joko todistajan tai tämän läheisten hengen tai terveyden kannalta. Tämä tarkoittaa sitä, että anonyymi todistaminen on mahdollista esimerkiksi henkirikoksen, törkeän huumausainerikoksen tai törkeän ryöstön oikeudenkäynnissä. Näiden lisäksi anonyymi todistaminen on mahdollista myös ihmiskauppaa ja törkeää paritusta koskevilla jutuilla, vaikka näissä enimmäisrangaistus onkin kuusi vuotta. (Oikeusministeriö 2015c)

Anonyymi todistaminen on herättänyt jo nyt jonkin verran kritiikkiä. Eräs asianajaja arvioi, että anonyymin todistamisen tultua mahdolliseksi jotkut todistamaan tulevat ihmiset saattavat ilmoittaa lukeneensa, että heitä on mahdollisuus kuulla anonyyminä, vaikka lupa anonyymiin todistamiseen ei olisikaan todennäköinen heidän tapauksessaan. Tällöin poliisi tulee suojata todistajan tiedot kaikissa oikeudenkäyntiasiakirjoissa siihen asti, että syyttäjät ja tuomioistuin ovat päättäneet henkilön oikeudesta todistaa anonyymisti. Tämä hankaloittaisi viranomaisten toimintaa prosessissa, sillä nimen ja yhteystietojen puuttessa asianajaja ei voi esimerkiksi kuulustella todistajaa ennen oikeudenkäyntiä. Anonyymi todistaminen on tähän mennessä sallittu esimerkiksi Norjassa, ja ainakin siellä oikeus anonyymiin todistamiseen on myönnetty vain hyvin harvoissa tapauksissa. (Vainio 2015a)

Anonyymi todistelu voisi mielestäni olla toimiva ratkaisu sellaisissa tapauksissa, joissa todistaja on syytetylle ennestään tuntematon. Syy tähän on aika lailla itsestään selvä: jos esimerkiksi rikollisjengin jäsen todistaisi anonyymisti toisia jengiläisiä vastaan olisi heille itsestään selvää että näitä tietoja kertoo joku jengissä mukana oleva, ja todennäköisesti syyllinenkin olisi helposti arvattavissa. Jos tapauksessa käytetään anonyymiä todistelua, ei tuomio kuitenkaan saa perustua ainoastaan tai pääasiallisesti tämän varaan. Voidaan siis miettiä, onko anonyymillä todistamisella loppujen lopuksi edes niin suurta vaikutusta lopputulokseen. Voi tietenkin olla, että anonyymillä todistelulla tapauksesta saadaan selvitettyä muutama lisä fakta jotka kuitenkin osaltaan vaikuttavat melko ratkaisevasti tuomioon.

Myös Suomen Lakimiesliitto antoi lausunnossaan vuonna 2013 mielipiteensä siitä, ettei anonyymi todistelu olisi Suomessa tarpeellista ainakaan nykytilanteessa. Lakimiesliiton mukaan anonyymi todistelu olisi ongelmallista esimerkiksi todistusaineiston oikeellisuuden

arvioinnin kannalta, sillä vastaaja ei voisi tässä tilanteessa kovin helposti kyseenalaistaa todisteen uskottavuutta kun ei ole edes tiedossa kuka tietoja on kertonut. Myös Lakimiesliitto oli sitä mieltä, että yleensä todistaja ja vastaaja tuntevat toisensa ennalta ja täten todistajan identiteetti olisi helposti arvattavissa, jolloin anonymiteetistä ei olisi mitään hyötyä.

3.3 Todistajansuojelu

Todistajansuojelulla tarkoitetaan yleisesti niitä keinoja, joilla voidaan varmistaa todistajan turvallisuus rikosprosessin aikana ja monesti myös sen jälkeen. Todistajan suojelemista varten on kehitetty useita eri keinoja, jotka voivat hieman vaihdella eri maiden välillä. Näitä keinoja voivat olla lievempien keinojen kuten valvonnan lisäksi esimerkiksi identiteetin vaihtaminen ja kokonaan toiselle paikkakunnalle tai toiseen maahan muuttaminen. Täysimittaiseen todistajansuojeluun ketään ei oteta kevein perustein, sillä tämä tarkoittaa usein totaalista vanhan elämän taakse jättämistä ja kaikkien suhteiden katkaisemista. (FindLaw UK)

3.4 Todistajansuojelun tarve

Todistajansuojelua tarvitaan pääasiassa järjestäytyneen rikollisuuden parissa toimiessa. Järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan Sisäministeriön mukaan vähintään kolmen henkilön joukkoa joka pysyy tietyn ajan koossa, on rakenteeltaan selvä ja tekee rikoksia joista on säädetty vähintään neljän vuoden vankeusrangaistus. Vuonna 2012 Suomessa oli tällaisia ryhmiä viranomaistietojen mukaan noin 80. Suomessa rikoksia tekevät ryhmät ovat pääosin kotimaisia, mutta toiminta on nykyään entistä kansainvälisempää ja ryhmät saattavat myös tehdä yhteistyötä ulkomaisten ryhmien kanssa.

Suojelua kaipaava voi olla esimerkiksi jengistä irtautuva henkilö, joka todistaa jengiään vastaan ja ymmärrettävästi pelkää tämän vuoksi henkensä edestä. Järjestäytyneen rikollisuuden parissa tällainen tietoja vuotanut henkilö on petturi, jolle vaaditaan kostotoimenpiteitä. (Ekholm 2015) Moni voi miettiä, onko todistaminen todella alituisen pelon arvoista, ja useat varmasti päättävätkin vaieta. Todistajansuojeluohjelma voi auttaa siinä, että nämä henkilöt jotka muuten olisivat vaienneet uskaltavat mennä kertomaan tietonsa eteenpäin, koska he voivat olla melko varmoja että heidän henkensä ja terveytensä säilyvät turvattuina. Todistajansuojeluohjelma voi tuki tarkoittaa myös hyvin suuria muutoksia henkilön elämässä, joten paljon on vaakalaudalla.

Todistajan uhkailu voi olla monentasoista ja -tyyppistä. Lievimät uhkaukset saattavat olla pelkkää vihjailua mahdollisesta uhasta, kun taas joissain tapauksissa voidaan suora-

naisesti käyttää väkivaltaa tai esimerkiksi tuhota todistajan omaisuutta. Todistajaa saateetaan väijyä tämän asunnon ulkopuolella, soitella tälle häirikköpuheluita tai lähettää uhkailukirjeitä. Uhkaukset saattavat myös eskaloitua ajan kuluessa, eli alkuaikojen pienet ja vihjailevat uhkaukset muuttuvat vakavammiksi asian käsittelyn edetessä. (Dedel 2006)

Todistajien uhkailun kerrotaan yleistyneen Suomessa viime vuosien aikana. Vuonna 2014 poliisille tehtiin jopa 172 rikosilmoitusta liittyen oikeudenkäynnissä kuultavan uhkaamiseen. Ei voida tietenkään varmuudella sanoa vastaako tämä määrä koko todellisuutta, sillä kaikki uhkaukset eivät mitä luultavammin tule poliisin tietoon. Keskusrikospoliisin järjestäytyneen rikollisuuden torjuntalinjan päällikkö, rikostarkastaja Ari Karvonen epäileekin, että tehtyjen rikosilmoitusten määrä vastaa vain murto-osuutta todellisuudesta. Monet todistajat saattavat muuttaa tarinaansa kesken oikeudenkäynnin, joka on yksi merkki siitä, että todistajaa on mahdollisesti uhkailtu. Vaikka uhkailun määrä onkin suurin ongelma vakavissa rikoksissa ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvissä tapauksissa, voi uhkailua ilmentyä kaikentyyppisissä ja -tasoisissa rikosprosesseissa. (Vainio 2015b)

Suomen tapauksessa suojeluun uskotaan hakeutuvan esimerkiksi rikollisjengien jäsenten, jotka todistavat oikeudessa jengiään vastaan ja haluavat päästä eroon rikollisesta elämäntavasta. Arvioiden mukaan tapauksia tulee Suomessa olemaan vuosittain vain muutamia. Ohjelmasta aiheutuvien kustannusten uskotaan olevan noin 700 000 euroa vuodessa. Tämä ei tietenkään ole mikään kiveen hakattu luku, sillä kustannukset riippuvat täysin vaadittavista toimenpiteistä sekä suojeltavien henkilöiden lukumäärästä. Lisäksi Suomi on sen verran pieni maa, että voi olla tarpeellista sijoittaa ohjelmaan osallistuva henkilö jopa ulkomaille. (Juntunen 2015)

3.5 Laki todistajansuojeluohjelmasta

Laki todistajansuojeluohjelmasta tuli voimaan 1. maaliskuuta 2015. Jo tätä ennen keskusrikospoliisilla on ollut mahdollisuus tarttua jonkinlaisiin toimenpiteisiin todistajien suojelua varten, mutta uusi laki mahdollistaa hyvinkin laajamittaiset toimenpiteet todistajien turvallisuudesta huolehtimiseen. Hallituksen esitys uudesta laista annettiin 23. toukokuuta 2014, mutta puhetta laissa säädettävästä todistajansuojeluohjelmasta on ollut useampien vuosien ajan. Lakiesityksen valmistelut aloitettiin MTV.fi:n uutisten mukaan vuonna 2012.

Todistajansuojeluohjelma on lain todistajansuojeluohjelmasta mukaan "poliisin yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa toteuttama ohjelma, jossa henkilöä suojellaan henkeen tai terveyteen kohdistuvalta vakavalta, laittomalta uhalta". Uusi laki antaa poliisille useampia tehokkaampia keinoja todistajan suojelemista varten, joihin on perehdytty luvussa 3.7.

Kuten aiemmin jo todettiin, vanhat käytössä olleet keinot ovat olleet jonkin verran ongelmallisia, sillä vaikka esimerkiksi todistajan henkilötunnus muutettaisiin jää väestötietojärjestelmään myös merkintä tämän vanhasta henkilötunnuksesta (HE 65/2014). Tällöin muutoksista huolimatta uhkaajalla on edelleen ollut mahdollisuus päästä joltain kautta melko vaivattomasti todistajan jäljille.

3.6 Edellytykset ohjelman aloittamista varten

Lain todistajansuojeluohjelmasta 2 §:ssä todetaan ohjelman aloittamisesta seuraavaa: "Todistajansuojeluohjelma voidaan aloittaa henkilön suojelemiseksi, jos henkilöön tai hänen läheiseensä kohdistuu vakava hengen tai terveyden uhka rikosasiassa kuulemisen tai muun syyn vuoksi ja uhkaa ei voida tehokkaasti torjua muilla toimenpiteillä." Kriteereitä sille, kuka ohjelmaan voidaan ottaa mukaan ei siten ole laissa erityisemmin määritelty, ja se jättänee melko paljon harkintavaltaa poliisille. Ohjelmaan otettavan henkilön tulee olla saanut selvitys ohjelman sisällöstä ja sen lopettamisen edellytyksistä, antanut kirjallinen suostumus ohjelman toteuttamiseen ja siihen sisältyviin toimenpiteisiin sekä antanut selvitys ohjelman toteuttamiseen vaikuttavista henkilökohtaisista olosuhteistaan ja oikeudellisista velvoitteistaan. Lisäksi henkilön tulee olla arvioitu sopivaksi ohjelmaan.

Todistajansuojeluohjelma voidaan lain mukaan päättää suojeltavan pyynnöstä tai jos ohjelman jatkaminen muuten nähdään ilmeisen tarpeettomana. Lisäksi ohjelma voidaan päättää, jos suojeltava osoittaa piittaamattomuutta omasta turvallisuudestaan tai on esimerkiksi antanut tietoisesti vääriä tai harhaanjohtavia tietoja liittyen henkilökohtaisiin olosuhteisiinsa tai oikeudellisiin velvoitteisiinsa. Suojeltavalle voidaan antaa kirjallinen varoitus ennen ohjelman päättämistä ja ilmoittaa, että tämän varoituksen noudattamatta jättäminen voi johtaa ohjelman päättämiseen.

3.7 Uudet keinot todistajan suojelemiseen

Lain todistajansuojeluohjelmasta 4, 5 ja 6 §:ssä määritellyjä toimenpiteitä todistajansuojeluohjelman toteuttamista varten ovat esimerkiksi

- toista henkilöllisyyttä tukevien väärrien, harhauttavien tai peiteltyjen rekisterimerkintöjen ja asiakirjojen valmistaminen todistajalle
- suojeltavan sijoittaminen uudelle paikkakunnalle
- asunnon järjestäminen
- turvalaitteiden sijoittaminen suojeltavan kotiin
- henkilökohtaiseen turvallisuuteen liittyvä neuvonta.

Esimerkiksi todistajalle toista henkilöllisyyttä tukevien väärien, harhauttavien tai peiteltyjen rekisterimerkintöjen ja asiakirjojen valmistamisen tulee olla lain 5 §:n mukaan välttämätöntä todistajansuojeluohjelman toteuttamiseksi, jotta näihin toimenpiteisiin ryhdyttäisiin. Poliisin tulee myös pitää luetteloa näistä merkinnöistä ja asiakirjoista sekä oikaista merkinnät kun ne eivät ole enää välttämättömiä ohjelman toteuttamiseksi. Tällöin myös suojeltavan tulee luovuttaa kyseiset asiakirjat takaisin poliisille. Tarvittaessa myös poliisi voi turvautua esimerkiksi väärien asiakirjojen käyttämiseen, jos se on tarpeellista ohjelman tai sitä toteuttavan poliisin suojaamiseksi.

Poliisi voi lain 6 §:n perusteella myös valvoa suojeltavan suostumuksella tämän asuntoa ja sen lähiympäristöä esimerkiksi kameran tai jonkin muun menetelmän avulla mikäli tämä katsotaan ehdottoman tarpeelliseksi. Valvonta myös lopetetaan välittömästi, kun se ei enää ole välttämätöntä suojeltavan henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Suojeltavalle voidaan maksaa myös valtion varoista avustusta toimeentulon ja itsenäisen elämän turvaamiseksi, jos tämä ei itse voi turvallisuuttaan vaarantamatta ansaita toimeentuloa jollakin tavalla.

Lain todistajansuojeluohjelmasta 4 §:ssä on määritelty, että ennen ohjelman aloittamista suojeltavan kanssa tehdään henkilökohtainen suojelusuunnitelma, jossa muun muassa määritellään keskeiset käytettävät toimenpiteet todistajan suojelemiseksi. Yksittäisten valittavien toimenpiteiden tulee olla puolustettavia suhteessa "niillä tavoiteltavaan hyötyyn sekä niiden vaikutuksiin muun muassa suojeltavan yksityisyyteen, elämänlaatuun ja toimintakykyyn sekä toimenpiteiden aiheuttamiin kustannuksiin ja muihin kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin". Suunnitelmassa tulee myös ilmetä, kuinka suojeltava itse voi myötävaikuttaa oman turvallisuutensa ylläpitämiseen.

Lain todistajansuojeluohjelmasta tuomat uudet keinot antavat poliisille paljon paremmat mahdollisuudet todistajan laajamittaiseen suojeluun kuin aiemmin käytössä olleet keinot, joita ei oltu missään laissa määritelty.

3.8 Todistajansuojeluohjelman edut

Hallituksen esityksessä (65/2014) katsottiin, että todistajansuojeluohjelmalla voisi olla suuri myötävaikutus etenkin järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvien tapausten selvittämisessä, sillä usein näissä tapauksissa todistajanlausunnoilla on hyvin suuri rooli. Todistajansuojeluohjelma voi myös lisätä ihmisten luottavaisuutta viranomaistoimintaan ja siihen, että poliisi kykenee suojelemaan vakavassa hengenvaarassa olevia henkilöitä. Tällöin voi olla, että myös rikoksista ilmoitetaan helpommin ja enemmän piilorikollisuutta tulee ilmi.

Todistajansuojelusta ei ole siis hyötyä ainoastaan todistajan kannalta, vaan se voi auttaa myös esimerkiksi järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. Jo Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa oli mukana kohta järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta, ja lakia valmistelleen erityisasiantuntija Elina Immosen mukaan tarve tällaisen lain säätämiseksi on ollut jo jonkin aikaa. Immonen kertookin, että lakiin on tarkoituksella jätetty joustovaraa tapauskohtaiseen arviointiin, ja tämän vuoksi esimerkiksi käytettäviä keinoja ynnä muita tarkkoja yksityiskohtia ei ole määritelty tiukkoihin raameihin. Suomen laki velvoittaa ihmiset todistamaan, jos heillä on jotain oleellista tietoa tutkinnassa olevaan rikokseen liittyen. Samalla oikeusvaltion velvollisuuksiin kuuluu kuitenkin suojella henkilöä, joka uskaltaa paljastaa tällaista rikokseen liittyvää sisäpiiritietoa ja täten vaarantaa mahdollisesti oman henkensä ja terveytensä. (Ekholm 2015)

Rikosylitarkastaja Sanna Palon mukaan laki todistajansuojeluohjelmasta on jo osoittanut ensimmäisen puolen vuoden aikana tarpeelliseksi Suomessa. Tarkkoja tietoja ohjelmaan otettujen henkilöiden määrästä ei tietenkään voida kertoa, jotta pystytään varmistamaan näiden henkilöiden turvallisuus. Ohjelmaan saatetaan ottaa uusien todistajien lisäksi mukaan myös henkilöitä, joita on jo ennen lain voimaantuloa suojeltu aiemmin käytävissä olleiden keinojen avulla. Palon mukaan ohjelmaan mukaan otetut todistajat ovat liittyneet juurikin järjestäytyneen ja vakavan rikollisuuden tapauksiin, kuten lakia valmistellessa arvioitiinkin. (Reinboth 2015)

3.9 Todistajansuojeluohjelman mahdolliset haitat

Jo vuosia ennen lain voimaantuloa pohdittiin erilaisia todistajansuojelun kehittämisen mahdollisuuksia. Ari-Pekka Calin ja Robin Lardot pohtivat kirjoituksessaan (2012) erilaisia mahdollisen todistajansuojeluohjelman asettamia haasteita. He kritisoivat esimerkiksi sitä, että Suomen kokoisessa maassa tulee olemaan todella haastavaa piilottaa jokin tietty ihminen, eikä tämäntyyppisen ohjelman käyttöönotto tunnu kannattavalta etenkin kun miettii sitä, miten paljon viranomaisten resursseja ohjelman toteuttamiseen täytyy sitoa. Calinin ja Lardotin mielestä todistajansuojeluohjelma tarvitsee todella vankan oikeudellisen perustan eikä siltikään todennäköisesti erilaisilta byrokraattisilta ongelmilta välttytäisi. He toivat esiin myös alituisessa pelossa elämisen aiheuttamat mahdolliset sivuvaikutukset, kuten esimerkiksi alkoholi- ja mielenterveysongelmat. Ohjelmaan osallistuminen voisi myös aiheuttaa todistajalle selkeän elintason laskun ja jopa taloudellisia vaikeuksia, joten erilaisia hyötyjä ja haittoja tulisi punnita erittäin tarkkaan ennen ohjelman aloittamista.

Tällä hetkellä toteutettava todistajansuojeluohjelma ei ole tähän mennessä herättänyt kovin suurta kritiikkiä. Todistajansuojeluohjelmasta puhuttaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon se, että täysimittainen todistajansuojeluohjelma on hyvin raskas suojeltavan henkilön kannalta. Voi olla, että hänen elämässään muuttuu kaikki aina omasta identiteetistä ammattiin, elinympäristöön ja tuttavapiiriin asti. Laajamittainen suojele ei ole myöskään ilmaista Suomen valtiolle, sillä yhden suojeltavan henkilön vuosittaisiksi kustannuksiksi on arvioitu noin 15 000 - 25 000 euroa. Jos suojeleun otetaan lisäksi mukaan perheenjäseniä kasvaa hinta tietysti entisestään. Tapauksesta riippuen todistajansuojeluohjelma voi olla myös kestoltaan huomattavan pitkä. (Reinboth 2015)

Mielestäni ongelmia todistajansuojeluohjelman toteuttamiselle saattaa tuottaa Suomen koko. Suomi on pieni maa, joten todennäköisesti melko usein tarpeellista on sijoittaa todistaja ulkomaille. Tässä tulee kuitenkin huomioida esimerkiksi mahdollinen kielimuuri. Jos tapaukseen liittyy jokin kansainvälinen rikollisuusjärjestö voi todistajaa pelottaa, että joku tajuaa esimerkiksi kielitaidon perusteella tämän olevan niin sanotusti maanpaossa ja liittyvän jotenkin todistajansuojeluun. Eri maat tekevät yhteistyötä keskenään todistajansuojeluun liittyen, mutta todistajan ulkomaille sijoittamisesta aiheutuu varmasti enemmän kustannuksia kuin kotimaassa tapahtuvasta suojelesta. On kuitenkin hyvä, että kansainvälistä yhteistyötä todistajansuojelun suhteen tehdään. Esimerkiksi Yhdysvaltojen kokoisessa maassa ei varmastikaan ole ongelmia todistajan sijoittamisen kanssa, mutta pienemmissä maissa paljastumisen vaara voi olla todennäköisempi.

Todistajansuojelulle saattaa olla joidenkin henkilöiden kohdalla vain lyhytaikainen tarve, mutta toisissa tapauksissa suojele voidaan joutua jatkamaan vaikkapa todistajan koko loppuelämän ajan. Tällaisessa tapauksessa kyse olisi todennäköisesti siitä, että todistajalle on annettu uusi identiteetti ja tämä on sijoitettu johonkin uuteen paikkaan. Uudesta identiteetistä aiheutuvia psykososiaalisia vaikutuksia ei tulisikaan mielestäni jättää huomiotta. Varmasti jo pelkän uuden nimen opetteluun kuluu alussa paljon aikaa ja energiaa, kuten myös muuhun uuteen elämään totutteluun. Voi olla, että henkilö saa olla koko loppuelämänsä hieman varpaillaan - uhan todennäköisyys ei välttämättä ole enää kovin suuri, mutta on tiedossa että uhka on olemassa. Tämä voi aiheuttaa muun muassa stressiä sekä alkoholi- ja mielenterveysongelmia ja pahimmissa tapauksissa kenties jopa ihmis-kontaktien välttelemistä paljastumisen pelossa.

Todistajansuojeluohjelmaa harkitessa tulisi ottaa lisäksi huomioon sen vaikutukset esimerkiksi suojeltavan perheen lapsiin, erityisesti jos nämäkin otetaan mukaan ohjelmaan. Lapselle on aikuista vaikeampaa ymmärtää tällaisia muutoksia ja tutusta elinympäristöstä ja tuttavapiiristä pois vieminen voi aiheuttaa suurta stressiä.

4 Vertailu

Todistajansuojeluohjelmasta ei ole säädetty kaikissa maissa erillistä lakia, vaikka niissä kyseistä toimintaa harjoitettaisiinkin. Esimerkiksi Irlannissa ei ole ollenkaan todistajansuojeluun liittyvää lainsäädäntöä, kun taas Itävallassa toiminta perustuu rikoslakiin sisältyvään yleisluontoiseen säännökseen. Vaikka sääntelyt saattavat olla eri maiden välillä erilaisia, toteutustavat ovat usein hyvinkin samanlaisia. Monissa maissa todistajansuojeluohjelmaan voivat päästä myös poliisin tietolähteinä toimivat, vaikka heitä ei kuultaisikaan todistajina rikosprosessissa. Tällaisia maita ovat esimerkiksi Australia, Itävalta ja Norja. Saksa, Slovakia ja Yhdysvallat taas ottavat todistajansuojeluohjelmaan mukaan ainoastaan prosessissa todistajana toimivia henkilöitä. Ohjelmaan voidaan monissa maissa sisällyttää myös todistajan perheenjäsenet. (HE 65/2014)

4.1 Yhdysvallat

Kaikista olemassa olevista todistajansuojeluohjelmista vanhin on Yhdysvaltojen United States Marshals Servicen (USMS) Federal Witness Security Program (WITSEC), josta onkin otettu mallia monien maiden todistajansuojeluohjelmia perustaessa (Bakowski 2013). Tämä ohjelma on otettu käyttöön vuonna 1971, ja jos lasketaan mukaan sekä todistajat että heidän perheenjäsenensä on kyseiseen ohjelmaan osallistunut arviolta jo noin 18 400 henkilöä. Kukaan WITSEC-ohjelmaan osallistunut, joka on noudattanut ohjeita ei ole loukkaantunut tai kuollut ollessaan suojelun alaisena. WITSEC-ohjelma on tärkeä väline taistelussa esimerkiksi järjestäytyneitä rikollisuutta, terrorismia ja huumeiden salakuljetusta vastaan. (U.S. Marshals Service 2015)

WITSEC-ohjelman lisäksi joillakin osavaltioilla, kuten esimerkiksi Kalifornialla, New Yorkilla ja Texasilla, on myös omat huomattavasti pienimuotoisemmat todistajansuojeluohjelmansa. Nämä eivät tarjoa yhtä laajaa turvaa kuin WITSEC-ohjelma, mutta ne ulottuvat myös rikoksiin joihin WITSEC ei puutu. Vuonna 1995 tehdyn tutkimuksen mukaan uhkailua esiintyi jopa 75 - 100 prosentissa joidenkin jenginaapurustojen tapauksista, joten suojelun tarve on usein konkreettinen. (Glaberson 2003)

4.1.1 Ohjelmaan pääsy

USMS:n toteuttamaan todistajansuojeluun voivat päästä Yhdysvalloissa todistajat, joiden henki voi olla vaarassa Yhdysvaltain hallituksen kanssa tehdyn yhteistyön vuoksi. Itse todistajien lisäksi myös näiden valtuutetut perheenjäsenet voidaan ottaa mukaan ohjelmaan. Ennen ohjelmaan pääsyä kaikille osallistujille tehdään tarkka ennakkotarkastus useamman tahon toimesta.

WITSEC-ohjelmaa perustamassa olleen Gerald Shurin mukaan 95 % ohjelmaan osallistuvista ei ole lainkuuliaisista kansalaisia. Kaikki heistä eivät tietenkään ole mafiapomoja tai murhaajia, vaan osa on esimerkiksi liikemiehiä, jotka ovat tehneet kauppaa rikollisten kanssa. Ohjelmaan osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja siitä pääsee poistumaan niin halutessaan milloin tahansa. Ohjelman keskeyttämistä ei kuitenkaan suositella kenellekään, sillä todistaja voi olla suuressa vaarassa ohjelman keskeyttämisen jälkeen. Shur muistaa kaksi tapausta joissa todistaja on kieltäytynyt suojelusta, ja molemmissa todistaja murhattiin tämän palattua kotiin. (Falcon 2013)

4.1.2 Keinot todistajien suojelemiseen

Ohjelman yksityiskohdat ovat tietysti salaisuuksia, mutta USMS on valottanut joitakin toimenpiteitä joita todistajien suojelemiseksi käytetään. Se tarjoaa todistajille ympärivuorokautista valvontaa näiden ollessa suurimman uhan alla sekä ennen oikeudenkäyntiä, sen aikana että sen jälkeen. Todistajat perheineen saavat usein täysin uudet identiteetit ja kaikki tarvittavat uudet asiakirjat, kuten henkilöllisyystodistukset uusilla tiedoilla. Aluksi todistajat saavat taloudellista tukea asumista ja toimeentuloa varten, esimerkiksi kaikenlaisiin peruskuluihin ja sairaanhoitoon. (U.S. Marshals Service 2015) Gerald Shur avaa hieman todistajien uudelleensijoittamisen tärkeintä periaatetta: jos heillä on sukua jossain tai ehdoton lempipaikka jossa he haluaisivat käydä, heitä ei ainakaan sijoiteta sinne. Tällöin on nimittäin hyvin todennäköistä, että myös joku heidän lähipiiristään tietää näistä asioista. (Falcon 2013)

4.2 Ruotsi

Naapurimaassamme Ruotsissa todistajansuojelu on aloitettu vuonna 1998. Todistajansuojelusta ei ole varsinaista lakia, vaan suojelusta on säädetty todistajansuojeluasetuksessa. Todistajansuojeluasetus ja todistajansuojeluohjelma astuivat voimaan 1. kesäkuuta 2006. Ohjelmaan hyväksytään mukaan henkilöitä melko laajalta alalta, kuten:

- henkilö, joka on tai on ollut osallisena törkeää tai järjestäytynyttä rikollisuutta koskevassa esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä; esimerkiksi rikoksesta epäilty, syytetty, asianomistaja tai todistaja
- oikeuslaitoksen työntekijä
- henkilö, joka antaa tai on antanut poliisille jatkuvia tietoja törkeään tai järjestäytyneen rikollisuuteen liittyen
- edellä mainittujen henkilöiden läheiset.

Ruotsin todistajansuojeluasetuksessa on säädetty myös, että henkilöturvallisuustyö voi kohdistua muihinkin kuin edellä mainittuihin henkilöihin. Näitä voivat olla esimerkiksi poliitikot, toimittajat tai henkilöt, joihin kohdistuu kunniaväkivallan uhka. Monissa muissa Euroopan maissa todistajansuojeluohjelman toimenpiteet eivät ulotu näin laajaan henkilöpiiriin, sillä ohjelma on usein vahvasti kytketty pelkkään rikosprosessiin. Toisin kuin monissa muissa maissa, tässä asetuksessa ei ole määritelty tarkkoja keinoja todistajan suojelua varten. (HE 65/2014)

Todistajansuojelun tarve on lisääntynyt myös Ruotsissa viime vuosina. Esimerkiksi pohjoisessa Uumajan alueella suojelua tarvitsevien määrä kaksinkertaistui muutamassa vuodessa, ja Tukholman seudulla noin 50 ihmistä oli vuonna 2012 todistajansuojelun alaisena. Nykyään yhä useammat tapaukset liittyvät järjestäytyneeseen jengirikollisuuteen. (Sverigesradio 2012)

4.3 Erot eri maiden välillä

Useiden eri maiden todistajansuojeluohjelmat muistuttavat hyvin paljon toisiaan, ja monien ohjelmien esikuvana onkin toiminut Yhdysvalloissa toteutettava WITSEC-ohjelma. Jonkinlaisia eroja esiintyy kuitenkin eri maiden välillä: kaikissa ei esimerkiksi ole lakia todistajansuojeluohjelmasta, vaikka käytännöt ovatkin olemassa ja suojelua toteutetaan aktiivisesti. Myös se, kuka otetaan ohjelmaan mukaan vaihtelee hieman maakohtaisesti. (HE 65/2014) Suomen toimintatapa muistuttaa melko paljon esimerkiksi Ruotsin mallia, eli muutkin henkilöt kuin pelkkä todistaja voivat päästä suojeluun.

Vaihtelevuutta esiintyy myös siinä, miten tarkasti keinot todistajan suojelemiseksi on esitetty. Esimerkiksi Virossa todistajansuojelulaissa on määritelty erilaisia keinoja hyvin tarkkaan, kun taas Ruotsin todistajansuojeluasetuksessa tarkkoja keinoja ei ole määritelty ollenkaan. Viron laissa on säädetty jopa esimerkiksi se, että todistajan ulkonäköä voidaan muuttaa plastiikkakirurgian avulla. Viranomaisten kokemukset tästä tarkkarajaisesta laista ovat olleet myönteisiä, sillä laki jättää kuitenkin tilaa myös tapauskohtaiselle harkinnalle. (HE 65/2014)

Suomen laissa todistajansuojeluohjelmasta käytettävissä olevia keinoja on määritelty jonkin verran, mutta tilaa on silti jätetty tapauskohtaiselle harkinnalle. Kuten jo aiemmin sanottu, ohjelmaa aloittaessa laaditaan henkilökohtainen suojelusuunnitelma johon kirjataan keskeiset toimenpiteet joita suojelussa aiotaan käyttää. Näiden osalta on kuitenkin määritelty tarkasti vain se, että keinojen tulee olla järjestyksessä esimerkiksi tavoiteltavaan hyötyyn ja toimenpiteiden aiheuttamiin kustannuksiin.

Suurimpia eroja todistajansuojeluohjelmissa eri maiden välillä lienee esimerkiksi se, että Puolassa todistaja voi vapautua rikosoikeudellisesta vastuusta. Myös Italiassa todistajana toimivan tuomiota voidaan jossain määrin lieventää, kunhan tämän todistaminen on katsottu tarpeeksi keskeiseksi. (HE 65/2014) Esimerkiksi Suomessa mistään tällaisesta ei ole mainintaa.

5 Yhteenveto

Rikosprosessi on monesti hyvin pitkäkestoinen prosessi etenkin vakavampia ja vaikeammin selvitettäviä rikoksia käsitellessä. Mitä vakavampi rikos kyseessä on ollut, sitä suuremmissa vaarassa todistaja voi usein olla. Erityisesti tällaisessa prosessissa todistaja voi kaivata ainakin jonkinasteista suojelua, ja todistajan ollessa velvollinen kertomaan tietonsa asiasta myös valtion tulisi pystyä varmistamaan todistajan turvallisuus. Todistajan rooli on todella tärkeä koko rikosprosessille, ja suojelun ansiosta toivon mukaan yhä useampi tapaus saadaan selvitettyä kun todistajat eivät vaikene pelon takia.

Suomessa toteutettava todistajansuojeluohjelma muistuttaa pääpiirteittäin hyvin paljon muissa maissa toteutettavaa suojelua. Mielestäni todistajansuojeluohjelma onkin hyvä lisä keskusrikospoliisin toimintaan. Monet maat ovat ottaneet lain todistajansuojeluohjelmasta tai ainakin käytännön toteutuksen jo käyttöönsä, ja myös Asianajajaliiton edustajan mielestä Suomessa tällä lailla on jo tärkeä periaatteellinen merkitys (Ekholm 2015).

5.1 Todistajansuojeluohjelman tarpeellisuus

Toisaalta voidaan pohtia onko laajamittainen todistajansuojeluohjelma todella tarpeellinen. Jonkinlaisia keinoja todistajan suojelua varten on kuitenkin jo aiemmin löytenyt, joten voidaan kyseenalaistaa laajamittaisempien toimenpiteiden tarve etenkin Suomen tyypissä, verrattain melko rauhallisessa maassa. Ohjelma kuitenkin antaa poliisille huomattavasti paremmat mahdollisuudet jälkien peittelemiseen, eli suojeltavan uutta identiteettiä ei pystytä todistajansuojeluohjelman ansiosta enää yhdistämään vanhaan.

On arvioitu, että suurin osa suojelua kaipaavista henkilöistä liittyy järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Järjestäytyneen rikollisuuden parissa toimiessa todellinen uhka onkin varmasti suurempi, ja järjestäytyneen rikollisuuden määrä on ollut viimeisten kymmenen vuoden aikana kasvussa Suomessakin. Yle Uutisten (2012) tietojen mukaan 2000-luvun alussa järjestäytyneiden rikollisjengien määrä Suomessa oli vielä alle kymmenen, kun taas vastaava määrä vuonna 2012 oli jo yli 80. Jengien yhteenlaskettu jäsenmääräkin on noussut muutamista sadoista reilusti yli tuhanteen. Jos järjestäytyneen rikollisuuden määrä jatkaa entisestään kasvuaan uskoisin, että todistajansuojeluohjelmaa tullaan kyllä tarvitsemaan tulevaisuudessakin.

5.2 Oma oppiminen

Opinnäytetyön kirjoittaminen ja siihen liittyvä tutkimustyö opettivat minulle paljon erityisesti Suomen lainsäädännöstä. Etenkin rikoslakiin liittyvät asiat ja koko oikeudenkäymiskaari

tulivat huomattavasti tutummaksi prosessin aikana. Kirjoittaminen sai minut myös pohtimaan rikosprosessia ja todistajan arvoa, sillä en ollut ennen erityisemmin ajatellutkaan kuinka tärkeä rooli todistajalla todella on rikosprosessissa. Tutkimus- ja kirjoittamisprosessi oli kokonaisuudessaan hyvin mielenkiintoinen.

Lähteet

- Bakowski, P. 2013. Witness protection programmes. EU experiences in the international context. Luettavissa: http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=LDM_BRI%282013%29130408. Luettu: 10.3.2015.
- Calin, A-P. & Lardot, R. 2012. Todistajansuojelussa punnittava monia näkökohtia. Haaste 1/2012. Luettavissa: <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste12012/todistajansuojelussapunnittavamonianakokohtia.html>. Luettu: 4.9.2015.
- Dedel, K. 2006. Witness Intimidation. Guide No.42 (2006). Luettavissa: http://www.popcenter.org/problems/witness_intimidation/print/. Luettu: 8.9.2015.
- Eduskunta. HE 65/2014 vp. Luettavissa: <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiat&docid=he+65/2014>. Luettu: 10.11.2015.
- Ekholm, R. 2015. Viimeinen keino. Luettavissa: <http://www.lakimiesuutiset.fi/artikkelit/2015/3-2015/viimeinen-keino/>. Luettu: 8.9.2015.
- Esitutkintalaki 22.7.2011/805.
- Falcon, G. 2013. Inside the Witness Protection Program. Luettavissa: <http://edition.cnn.com/2013/02/16/justice/witness-protection-program>. Luettu: 23.4.2015.
- FindLaw UK. What is 'Witness Protection'?. Luettavissa: http://findlaw.co.uk/law/criminal/other_crime_and_justice_topics/500484.html. Luettu: 18.9.2015.
- Frände, D., Havansi, E., Helenius, D., Koulu, R., Lappalainen, J., Lindfors, H., Niemi, J., Rautio, J. & Virolainen, J. 2012. Prosessioikeus. Talentum Media Oy. Helsinki.
- Glaberson, W. 2003. 'LIE OR DIE' -- Aftermath of a Murder; Justice, Safety and the System: A Witness Is Slain in Brooklyn. Luettavissa: <http://www.nytimes.com/2003/07/06/nyregion/lie-die-aftermath-murder-justice-safety-system-witness-slain-brooklyn.html?pagewanted=1>. Luettu: 23.4.2015.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi todistajansuojeluohjelmasta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi HE 65/2014. Annettu 23.5.2014.

Helsingin yliopisto 2015a. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Katsauksia 5/2015. Seuraamusjärjestelmä 2014. Kontrollijärjestelmä tilastojen ja tutkimusten valossa. Helsinki.

Helsingin yliopisto 2015b. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Katsauksia 4/2015. Rikollisuustilanne 2014. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Helsinki.

Jokela, A. 2008. Rikosprosessi. Talentum Media Oy. Jyväskylä.

Juntunen, E. 2015. Todistajansuojelu alkaa pian Suomessa – Rikosliigasta lähtevä voi saada peitepaperit ja uuden osoitteen. Luettavissa:
<http://www.hs.fi/kotimaa/a1423109359057>. Luettu: 12.3.2015.

Laki todistajansuojeluohjelmasta 6.2.2015/88.

MTV.fi. 2012. Suomi valmistelee lakia todistajansuojelusta. Luettavissa:
<http://www.mtv.fi/uutiset/rikos/artikkeli/suomi-valmistelee-lakia-todistajansuojelusta/2047486>. Luettu: 8.9.2015.

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4.

Oikeusministeriö 2015a. Rikosilmoituksen tekeminen. Luettavissa:
<http://oikeusministerio.fi/ss/index/josjoudutrikoksenuhriksi/rikosilmoituksentekeminen.html>. Luettu: 4.9.2015.

Oikeusministeriö 2015b. Syyteharkinta. Luettavissa:
<http://oikeusministerio.fi/ss/index/josjoudutrikoksenuhriksi/syyteharkinta.html>. Luettu: 29.7.2015.

Oikeusministeriö 2015c. Anonyymi todistaminen mahdolliseksi vuoden 2016 alusta. Luettavissa:
<http://www.oikeusministerio.fi/fi/i/index/ajankohtaista/tiedotteet/2015/06/anonyymitodistaminenmahdolliseksivuoden2016alusta.html>. Luettu: 4.9.2015.

Poliisi. Sähköinen rikosilmoitus. Luettavissa:

https://www.poliisi.fi/rikkokset/sahkoinen_rikosilmoitus. Luettu: 4.9.2015

Reinboth, S. 2015. Krp: Todistajansuojelu on osoittautunut tarpeelliseksi - "Joillakin suoje-
lu voi kestää vuosia". Luettavissa: <http://www.hs.fi/kotimaa/a1441075173167>. Luettu:
2.10.2015.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Rikosseuraamuslaitos 2015. Rangaistusten täytäntöönpano (7/004/2015). Luettavissa:
[http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/saannokset/maarayksetjaohjeet/rang
aistustentaytantonpano10042011.html](http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/saannokset/maarayksetjaohjeet/rang
aistustentaytantonpano10042011.html). Luettu: 21.8.2015.

Rikosuhripäivystys. Rikosilmoitus. Luettavissa:

<http://www.riku.fi/fi/oppaat+ja+ohjeet/rikosilmoitus/>. Luettu: 18.9.2015.

Sisäministeriö. Järjestäytynyt rikollisuus. Luettavissa:

https://www.intermin.fi/fi/turvallisuus/rikostorjunta/jarjestaytynyt_rikollisuus. Luettu:
20.10.2015.

Suomen Lakimiesliitto 2013. Lausunto todistelutoimikunnan mietinnöstä (OMML 69/2012).
Luettavissa:

[http://www.lakimiesliitto.fi/site/assets/files/3043/lausunto_todistelutoimikunnan_mietinno_s
ta_omml_69_2012.pdf](http://www.lakimiesliitto.fi/site/assets/files/3043/lausunto_todistelutoimikunnan_mietinno_s
ta_omml_69_2012.pdf). Luettu: 1.11.2015.

Sverigesradio 2012. Demands grow for witness protection programmes. Luettavissa:

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2054&artikel=5346379>. Luettu:
18.9.2015.

Syyttäjälaitos 2013. Syyteoikeuden vanhentuminen. Luettavissa:

<http://www.oikeus.fi/syyttaja/fi/index/syyttajalaitos/syyteoikeudenvanhentuminen.html>. Lu-
ettu: 18.9.2015.

U.S. Marshals Service 2015. Fact sheet. Witness Security. Luettavissa:

<http://www.usmarshals.gov/duties/factsheets/witsec.pdf>. Luettu: 10.3.2015.

Vainio, J. 2015a. Asianajaja: Nimetön todistaminen aiheuttaa ikävän ilmiön - "Tiedän, mitä tammikuussa tapahtuu". Luettavissa:

<http://www.aamulehti.fi/Kotimaa/1194985497060/artikkeli/asianajaja+nimeton+todistaminen+aiheuttaa+ikavan+ilmion+tiedan+mita+tammikuussa+tapahtuu+.html>. Luettu: 4.9.2015.

Vainio, J. 2015b. Todistajien uhkailu on yleistynyt – KRP-pomolta karu arvio todellisuudesta. Luettavissa: <http://m.aamulehti.fi/kotimaa/todistajien-uhkailu-on-yleistynyt-krp-pomolta-karu-arvio-todellisuudesta?v=1>. Luettu: 8.9.2015.

Vankeuslaki 23.9.2005/767.

Yle Uutiset 2012. Rikollisliigat levittäytymässä koko Suomeen. Luettavissa:

http://yle.fi/uutiset/rikollisliigat_levittaytymassa_koko_suomeen/6270704. Luettu: 2.10.2015.